

VIKTIMIA TARO
KINOBIKINIBE
MANUŠENCAR:

NIJAMI KI
NIJAMALI ARKA
THAJ ZIJANESKORO
DŽIPHERIBE

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

BILOVENGIRI NIJAMALI ARKA

O kinobikinibe manuŝencar buvleste si pendžardo sar seriozno doŝalipaskoro akti thaj phagipe taro manuŝikane nijamia thaj sar esavko si definirime ko maŝkardžijaneskoro thaj kherutno nijami. O kinobikinibe manuŝencar si forma taro modernikano halainluko ko avdisutnipe. O doŝalipaskoro akti si kerdo kana o kinobikikutno manuŝencar istemalkerela, sar egzemplo, čelalipe, hovavibe ja zorjaripe baŝi kontrola upri aver dženo resarinaja, sar egzemplo, baŝi lakoro saikeribe ko seksualna aktivipa baŝo profit ja baŝi bukjarnipe ja baŝi deibe nesavo servisi. O kinobikinibe manuŝencar ŝaj te saikerel, numa nane obiligacija, thanakeribe ki aver lokacia. O džene kola gndinena pe baŝi viktimia taro kinobikinibe manuŝencar bi dikhindor si ja na eksploatirime lengere dizjate kote dživdinena, si ja na transportirime resarinaja lengiri eksploatacia, haljovgje pe ja na angleder te keren buti baŝo kinobikikutno manuŝencar, lele ja na than ko keribe doŝalipaskoro akti sar direktno palpalunipe taro kinobikinibe lençar, ja kergja pe ja na lengiri eksploatacia. Jek čhavo ka gndinel pe sar viktimi taro kinobikinibe manuŝencar bi dikhindor nesave taro bujka (čelalipe, hovavibe, bilačo istemalkeribe l pozicia taro biarakhibe t.a) sine ja na istemalkerde ki te regrutirinel pe o čhavo resarinaja leskiri eksploatacia.

„ I Ana sine hovavdi ko sindžiri taro kinobikinibe manuŝencar hovavne pakjavibaja baŝi buti ko restorani. Oj sine seksualno istemalkerdo jek berŝ bizo ŝajdipe te naŝel taro kinobikikutne manuŝencar. I Ana sine tromakerdi ki policiakiri racia. Oj sine saikerdi ki programa baŝi socialno arka, thanakerdi ko arakhlo than thaj sine lake dendi psihosocialno thaj medicinakiri arka. I Ana lelja than ki adalateskiri čhipota sar zijankerdi rig/tazdivi. Sine lake dendi bilovengiri nijamali arka savi sine reprezentirime ko adalati thaj rodingja zijaneskoro džipheribe baŝi lakere dukhavdipa. Ko agor tari čhipota o kinobikikutne manuŝencar sine doŝakerde, a e Anakoro rodipe baŝi zijaneskoro džipheribe ko učipe taro 6.500 evria sine leljardo tar adalati.“

SAR VIKTIMI TARO KINOBIKINIBE MANUŝENCAR SI TUMEN NIJAMI KO AKALA NIJAMIA:

- resibe dži bilovengiri nijamali arka sar viktimi, zijankerdi rig ja tazdivi;
- arakhibe thaj informacie tari policia, doŝalutnipe thaj taro adalateskere organia baŝi tumare nijamia thaj obligacie, notikerde ki hramome forma;
- informacie baŝi tumare nijamia ki adalateskiri čhipota;
- nijami ko periodi baŝ anibe decizia;
- nijami ko rodibe zijaneskoro džipheribe baŝi kerde phagiba;
- nijami ko arakhutno te sien čhavo-viktimi;
- nijami ko translator te sien jabane phuvjakoro dizutno thaj na haljovena i čhib;
- nijami ki mugin baŝi harnevakteskoro ačhovibe;
- nijami ko rodibe azili;
- ko privatno ovibe thaj arakhibe;
- Aver nijamia iradime te arakhen tumaro gogjakoro thaj fizikano ŝukar ovibe.

BILOVENGIRI NIJAMALI ARKA

- Saikerde sien ko programe baŝ arakhibe e viktimen taro kinobikinibe manuŝencar kolen kerena o BRO-e baŝi kolate valjani te džan ki policia, Ministeriumi baŝi buti thaj socialnikani politika –Nacionalno mehanizmo baŝi bičhalibe (NMB), Centari baŝi socialnikani buti ja dži BRO Otvorena porta.
- Rodena bilovengiri nijamali arka ko regionalnikane Ministeriumia baŝo nijami ja ko ingerenciale dizutnikane khedipa (dikhen ko agor tari broŝura), kalendar ka del pe tumenge avukati.
- O avukati ka haljovkerel i čhipota baŝ arakhibe taro tumare nijamia. O avukati valjani te ŝunel tumari paramis ko detalua soske ov ka reprezentirinel tumen anglal o ingerenciale badania, ka informirinel tumen baŝi čhipotakoro thavdipe thaj ka arakhel tumare interesia.

ZIJANESKORO DŽIPHERIBE

O viktimia taro kinobikinibe manuŝencar si čhivde upri phare phagipa taro lengere manuŝikane nijamia. Trujal phari psihologikani thaj fizikani trauma, ŝaj te ovel tumen thaj ekonomikano naŝalibe sebepi doŝalipaskere aktia kola sine kerde upri tumende ko

čhani taro našalibe masekoskere pokiniba ja mali. Sar viktimi taro kinobikinibe manušenar tumen si tumen nijami te roden nijamalo džipheribe taro džene kola kergje o došalipaskoro akti baši materialno thaj bimaterialno zijani.

- **Materialno zijani** – Saikerela sa o hardžia baši sastipaskoro arakhibe, dikhlariba thaj rodljariba, transporti, zijani ko tumaro mali thaj našavdo leibe love(te na sien sine ko šajdipe te len love butikeribastar ja te našavgjen leibe taro aver aktivipa).
- **Bimaterialno zijani** – Saikerela hošime fizikani thaj gogjakiri dukh, dar, seriozno invaliditeti, tiknjardo bukjakoro šajdipe (avutno materialno zijani).

KI DOŠALUTNI THAJ KI DIZUTNIKANI ČHIPOTA:

DOŠALUTNI ČHIPOTA MUJAL O DŽENO KOVA KERGJA KINOBIKINIBE MANUŠENCAR DOŠALUTNI ČHIPOTA MUJAL O DŽENO KOVA KERGJA KINOBIKINIBE MANUŠENCAR

I čhipota si kerdi ki te kheden pe zorale tazdivipa baši došalo paldipe thaj baši džezakeribe e dženen kola kergje došalipaskoro akti kinobikinibe manušenar. Si tumen nijami korkori ja avukatea te:

- Roden leljaribe nesave aktivipa, te bahankeren tazdivipa ko vakti taro rodljaribe thaj ko adalatibe ki te ikeren ko čačipe tumare nijamia;
- Len than ko adalatibe, te bahankeren tazdivia, te vakeren tumari paramis thaj te roden zijaneskoro džipheribe;
- Roden te oven arakhle taro publik, mediumia thaj taro dženo/e so kergje o došalipe.
- Si tumen nijami ko privatno ovibe thaj arakhibe sar viktimi taro kinobikinibe manušenar.

TE SIEN ČHAVO-VIKTIMI (SI TUMEN MAJHARI TARO 18 BERŠA):

- Ka oven saikerde ki programa baš arakhibe tazdivia taro kana tumare dat,daj/arakhutno ka den hramome haljovibe thaj ka len bilovengiri nijamalo arka thaj arakhibe;

- I policia ka arakhel tumen thaj tumare familia taro poadarutno dukhvidipe thaj pharipe;
- O ingerenciale organia valjani te čhipotinen tumencar ulavde dajanipaja thaj te garaven tumaro privatno ovibe;
- Ka len i zarurime arka thaj suporti taro Centari baši socialno buti thaj BRO;
- Tumen thaj tumare dat,daj/arakhutno ka oven informirime baši došalipaskoro paldibe thaj baši čhipota thaj ka šaj te len than sar zijankerdi rig ja ka ikeren tumaro nijami baši zijaneskoro džipheribe.

DIZUTNIKANI ČHIPOTA

Bangipaskoro procesi baši materialno thaj bimaterialno zijani šaj te del pe korkori ja taro radžime avukati. Pala ko šerutno procesiribe kolate si tumen nijami te len than, o adalati ka anel decizia te del džipherin bašo zijani, o rodipe te si šukar haljovkerdo thaj si le dokumentia thaj faktia. O adalati te na dengja zijaneskoro džipheribe ja i suma te nane čaljaribaskiri, si tumen nijami te roven tumen ko Apelaciakoro adalati avukatea ko roko taro 15 dive.

EGZEKUTIVAKIRI ČHIPOTA

Taro kana lenen nijamitakateskiri (došalipaskiri ja dizutnikani) decizia e sumaja baši zijaneskoro džipheribe, šaj te pokinkeren ulavdi suma.

- Te si tumen pobut taro 18 berš korkori ja arkaja taro avukati, šaj te angažirinen keribaskoro dženo kova ka pokinkerel o dendo zijankeribe taro dženo/e so kergje doš.
- Te si tumen majhari 18 berš, tumaro dat,daj,arakhutno ja dendo avukati šaj te vazdel čhipota anglal kerutno dženo ki te dikhel pe o mali taro došakerdo dženo/e. O dženo/e so kergje došalipaskoro akti te nane len/kobor valjani) mali ja love kolendar šaj te pokinkerel pe o zijankeribe, o rodipe baš atestiekribe o baze baši zijankeribe del ape ko ingerenciale adalati. Taro kana o adalati ka anel decizia isi šajdipe o Ministeriumi bašo nijami te leljlare e zijankeribaskoro pokinkeribe.

KI TE ARAKHEN TUMARE NIJAMIA

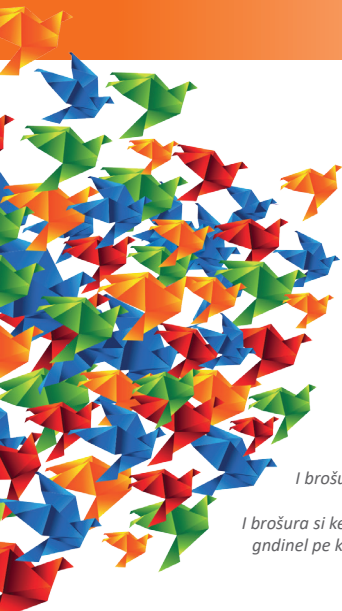
Šaj te den thaj rodipe dži Evropakoro adalati bašo manuškane nijamia te hardžingjen sa aver nijamale draba ko pervazja taro kherutno nijamalo sistemi.

KONTAKTI RELEVANTNA INSTITUCIENAR THAJ ORGANIZACIENAR BAŠO DEIBE ARKA THAJ SUPORTI E VIKTIMENGE TARO KINOBIKINIBE MANUŠENAR:

- **Ministeriumi baši buti thaj socialnikani politika- nacionalnikano mehanizmo bašo bičhalibe**
telefoni: 02 310 6443,
mob. 076 456 795,
mob. 075 311 726
- **Policia: 192**
- **Khedipe baš akcia mujal čelalipe thaj kinobikinibe manušenar – Otvorena porta**
Bilovengiri SOS – linia
0800 11 111; 02 27 00 107
www.lastrada.org.mk;
e-adresa: lastrada@lastrada.org.mk
- **Džijaneskoro nijamirakhutno**
ul.Makedonija num.19
Telefoni: 2 312 9335; 02 2 312 9359;
e-adresa: contact@ombudsman.mk

PATRIN TARO ORGANIZACIE INGERENCIAJA BAŠI DEIBE BILOVENGIRI NIJAMALI ARKA

- **Makedoniakoro khedipe taro terne nijamaria – Skopje**
ul. “Zlatko Šnajder” num.4a-1/3, Skopje
Dženo bašo kontakti: Elena
Telefoni: 02/3220-870
e-adresa: contact@myla.org.mk;
www.myla.org.mk
- **Nacionalno romano centro – Kumanovo**
ul. “Done Božinov” num. 11/5, Kumanovo
Dženo bašo kontakti : Oliver Mitov, dipl. nijamari
Telefoni: 031/427-558
e-adresa: info@nationalromacentrum.org
internet-rig: www.nationalromacentrum.org
- **Edukaciakiri-humanitarnikani organizacia EHO – Štip**
ul. “Hristijan T.Karpoš” num.6/4, Štip
bašo kontakti: Blagica Kirov,dipl.nijamari
Telefoni: 032/384-143
e-adresa: ed_hum_eho@yahoo.com
internet-rig: www.eho-org.mk

BAŠ OTVORENA PORTA

O khedipe baš akcia mujal o čelalipe thaj kinobikinibe manušenar – “Otvorena porta/ La strada” si nacionalnikani biradžakiri organizacia savi ko sahno si nišankerdi ki mareba mujal o kinobikinibe manušenar. Taro fundiribe ko 2000 berš, Otvorena porta saastaribaja tretirinela o problem taro kinobikinibe manušenar thaj aktivnikane lela than ko tamiribe politike thaj strategije resarinaja tikjaribe o numero viktimia taro kinobikinibe manušenar thaj arakhibe majšukar tretmani e viktimenge. Otvorena porta vaslegarela e garavdethanea/šelter koleste thanakerena pe o viktimia taro kinobikinibe manušenar thaj dela servisia e viktimenge baši kamijabali reintegracia; dela lenge informacie bašo problem e kinobikinibaja manušenar thaj bašo čhania baši mujalkeribe e telefonskere SOS- liniaja savi si bilovengiri odolenge kola akharena tari phuv.

I brošura nane iradime sar nijamalo nasijati thaj na trampinela o zaruri taro rodipe nijamalo nasijati.

I brošura si kerdj barabarutne lovenar tari Evropakiri Unia thaj Evropakoro Konsili. Nijekhe čhanea našti te gndinel pe kaj o dikhiba vakerde olate sikavena o gndipe taro Evropakoro Konsili ja tari Evropakiri Unia.

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

